

**COME2ART: Introducing a collaborative scheme between artists & community members fostering
life skills development and resilience through creative placemaking**

Contract number: 2020-1-EL01-KA227-ADU-094692

Erasmus + project, Partnerships for Creativity

«Ένα πρόγραμμα ανάπτυξης δεξιοτήτων ζωής μέσω των τεχνών
στο πλαίσιο της δημιουργικής βελτίωσης του δημόσιου χώρου»

Ενότητα 5

Ας δημιουργήσουμε δημόσια τέχνη. Παρουσίαση της δημιουργικής βελτίωσης χώρου ως εργαλείο για τη δημιουργία ανθεκτικών κοινοτήτων

Σύμφωνα με την Αμερικανική Ένωση Πολεοδομίας (American Planning Association), η δημιουργική βελτίωση χώρου είναι μια διαδικασία κατά την οποία τα μέλη της κοινότητας, καλλιτέχνες, οργανισμοί που αφορούν την τέχνη και τον πολιτισμό, υπεύθυνοι κοινοτικής ανάπτυξης και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη χρησιμοποιούν καλλιτεχνικές και πολιτισμικές στρατηγικές ως εργαλεία για να εφαρμόσουν την αλλαγή που καθοδηγείται από την κοινότητα. Η δημιουργική βελτίωση χώρου περιγράφεται επίσης ως ένας νέος τρόπος να συμπεριλάβεις δημιουργικούς ανθρώπους και δραστηριότητες για τη διευθέτηση κοινωνικών και οικονομικών ζητημάτων σε κοινότητες. Χρησιμοποιώντας τον δημόσιο χώρο ως καμβά καλλιτεχνικής έκφρασης, δημιουργώντας συνεργασίες σε τοπικούς τομείς, διευθετώντας θέματα που αφορούν την κοινότητα και προκλήσεις και έχοντας ως στόχο την οικονομική, φυσική και κοινωνική αλλαγή αποτελούν βασικές έννοιες της δημιουργικής βελτίωσης χώρου. Οι προκλήσεις της κοινότητας τονίζονται με συμπεριληπτικό τρόπο, όπου τα ενδιαφερόμενα μέρη που συμμετέχουν μαζεύονται, αποφασίζουν και αναλαμβάνουν δράση για τοπικά ζητήματα από τη δημόσια υγεία και την τοπική ιστορική μνήμη μέχρι και τη στέγαση και τις πολιτιστικές υποδομές. Μέσα από αυτές τις διαδικασίες, οι κοινότητες ενισχύουν τους δεσμούς τους ώστε να αναπτυχθούν νέες σχέσεις στην κοινωνία των πολιτών και οι πολίτες μπορούν να αποκτήσουν σημαντικές δεξιότητες ζωής, κάνοντάς τους πιο ανθεκτικούς σε περιόδους κρίσης.

Η ενότητα αυτή έχει ως στόχο να εισάγει τους εκπαιδευόμενους στα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά της δημιουργικής βελτίωσης χώρου εξετάζοντας την πρόσφατη σχετική θεωρία και βιβλιογραφία, όπως επίσης και κάνοντας αναφορά σε βέλτιστες πρακτικές.

2

This publication has been produced with the financial support of the Erasmus+ Programme of the European Commission. The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the author(s), and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Η ενότητα αυτή αποτελείται από δύο κεφάλαια. Το δεύτερο κεφάλαιο αναφέρει ορισμένες καλές πρακτικές από project δημιουργικής βελτίωσης χώρου ανά την Ευρώπη. Οι εν λόγω καλές πρακτικές θα λειτουργήσουν ως έμπνευση για σχετικά project που είναι να εφαρμοστούν στις τοπικές κοινότητες στο project Come2art όπως επίσης και σε κάθε άλλη πρωτοβουλία που έχει τον ίδιο στόχο.

Κεφάλαιο 5.1: Δημιουργική βελτίωση δημόσιου χώρου: θεωρητικό υπόβαθρο / Εξοικείωση με βασικές έννοιες

Στο κεφάλαιο αυτό θα αποσαφηνίσουμε και θα εμβαθύνουμε στην έννοια της δημιουργικής βελτίωσης χώρου, θα εξετάσουμε την εξέλιξή του τις τελευταίες δεκαετίες και θα αναφερθούμε στα βασικά χαρακτηριστικά της.

Το κεφάλαιο αυτό περιλαμβάνει:

- Τον δημόσιο χώρο
- Δημιουργία τέχνης στον δημόσιο χώρο
- Η σημασία της συμμετοχής της κοινότητας
- Εξετάζοντας την ανθεκτικότητα της κοινότητας
- Κατανοώντας τη σχέση της δημόσιας δημιουργικής παρέμβασης και της κοινωνικής αλλαγής της κοινότητας

Κεφάλαιο 5.2: Καλές πρακτικές δημιουργικής βελτίωσης του δημόσιου χώρου

Το κεφάλαιο αυτό εξετάζει καλές πρακτικές από project δημιουργικής βελτίωσης χώρου τα οποία εφάρμοσαν οι συνεργάτες του COME2ART, και όχι μόνο, στις κοινότητές τους. Οι εκπαιδευόμενοι θα εξοικειωθούν με τις απαιτούμενες διαδικασίες, προκλήσεις και κινδύνους που υπάρχουν όσον αφορά τον σχεδιασμό και την εφαρμογή των εν λόγω project.

Οι βασικοί μαθησιακοί στόχοι της Ενότητας αυτής είναι:

- Κατανόηση της έννοιας της δημιουργικής βελτίωσης του δημόσιου χώρου
- Περιγραφή μελετών περίπτωσης όπου εφαρμόζονται project βελτίωσης του δημόσιου χώρου και είχαν αξιοσημείωτο κοινωνικό αντίκτυπο
- Συν-δημιουργικός σχεδιασμός και υλοποίηση project δημιουργικής βελτίωσης του δημόσιου χώρου

Αξιολόγηση

Το επίπεδο επιτυχίας των μαθησιακών στόχων θα αξιολογηθεί μέσα από:

- Ανάλυση των αποτελεσμάτων των εργασιών
- Ερωτηματολόγια
- Αναφορές
- Ομαδική συζήτηση
- Συνέντευξη τετ-α-τετ με τον καλλιτέχνη-εκπαιδευτή

Άσκηση αξιολόγησης

Με βάση τα στοιχεία αυτά που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη ανάλυση της αντίληψης πολύπλοκου αστικού περιβάλλοντος, αναπτύχθηκε η αίσθηση του νοητικού χάρτη (mental map), που αποτελεί διαγραμματικό χάρτη που κάποιος μπορεί είτε να σχεδιάσει σε λευκό χαρτί είτε μπορούν να προκύψουν από προφορικές συνεντεύξεις που αφορούν την αντίληψη κάποιου σχετικά με την εικόνα της πόλης. Προτείνεται στους εκπαιδευόμενους να σχεδιάσουν έναν νοητικό χάρτη μιας περιοχής που μπορεί να είναι είτε η περιοχή της εκπαίδευσης, μία περιοχή στην οποία συμφώνησαν να εφαρμόσουν ένα project ή μία άλλη περιοχή με την οποία είναι εξοικειωμένοι, συμπεριλαμβάνοντας όχι μόνο τα 5 στοιχεία της πόλης όπως όρισε ο Kevin Lynch αλλά και προσωπικές

4

παρατηρήσεις που αφορούν ζητήματα πολυαισθητηριακών εμπειριών, όπως μυρωδιές, ηχητικά τοπία (soundscapes), παρατηρήσεις αναφορικά με τα χρώματα και τις υφές σε μια συγκεκριμένη περιοχή, αλλά και συναισθηματικές πτυχές εμπειρίας ενός δημόσιου χώρου, όπως το αίσθημα της ασφάλειας, η ανησυχία ή το άγχος που μπορεί να εκφραστεί καθώς περνάς από ένα συγκεκριμένο μέρος. Οι παρατηρήσεις αυτές, συλλογικά αλλά και ατομικά μπορούν να βοηθήσουν στην καλύτερη και πιο ολοκληρωμένη κατανόηση της ουσίας ενός μέρους ή των έξυπνων τόπων, όπως ορίζεται από τον Christian Norberg-Schulz. Αυτού του είδους η ανάλυση βοηθάει να ρίξουμε φως στο γεγονός ότι ένα μέρος ενσωματώνει φυσικές διαστάσεις, κοινωνικές σχέσεις, συμβολικά νοήματα και υποκειμενικές ανθρώπινες εμπειρίες (Schofield & Szymanski, 2011). Τέλος, όλοι οι ατομικοί χάρτες μπορούν να συνοψιστούν σε έναν συλλογικό χάρτη όπου οι εκπαιδευόμενοι θα μπορούν να αντλήσουν συμπεράσματα σχετικά με το μέρος, να βρουν ομοιότητες και διαφορές μεταξύ της αντίληψης του μέρους και της εμπειρίας.

Κεφάλαιο 5.1: Δημιουργική βελτίωση του δημόσιου χώρου: Θεωρητικό υπόβαθρο / Εξοικείωση με βασικές έννοιες

Στο κεφάλαιο αυτό, οι εκπαιδευόμενοι θα εξοικειωθούν με την έννοια της δημιουργικής βελτίωσης του δημόσιου χώρου. Ο δημόσιος χώρος και η δημιουργία τέχνης στον δημόσιο χώρο αποτελούν δύο πτυχές που θα εξεταστούν πρώτες. Το πλαίσιο παρέμβασης το οποίο αναπτύχθηκε σε πρότερο στάδιο του εν λόγω project θα χρησιμοποιηθεί ως την κύρια πηγή της γνώσης αυτής. Οι εκπαιδευόμενοι θα συνειδητοποιήσουν τον ρόλο της τέχνης στην κοινωνική συνοχή, θα κατανοήσουν τη σημασία της εμπλοκής της κοινότητας όπως επίσης και μεθόδους για να επικοινωνήσουν με το ενδιαφερόμενο κοινό-στόχο. Ο πιο σημαντικός στόχος γι' αυτούς είναι να κατανοήσουν ότι τα project δημιουργικής βελτίωσης χώρου δεν έχουν ως βασικό στόχο τους την τέχνη. Ο στόχος είναι η ενδυνάμωση της ενεργούς συμμετοχής που οδηγούν σε μία πιο ανθεκτική κοινότητα. Η τέχνη και οι δημιουργικές δραστηριότητες αποτελούν εργαλεία, τα μέσα ώστε να επιτευχθεί αυτό.

Μαθησιακά αποτελέσματα:

Με την ολοκλήρωση του κεφαλαίου αυτού, οι εκπαιδευόμενοι θα μπορούν να:

- Κατανοήσουν την έννοια του δημόσιου χώρου
- Αναγνωρίζουν τα κύρια χαρακτηριστικά του project δημιουργικής βελτίωσης δημόσιου χώρου
- Εξοικειωθούν με την εξέλιξη της έννοιας της δημιουργικής βελτίωσης δημόσιου χώρου
- Συνειδητοποιήσουν τη σημασία της συμμετοχής της κοινότητας στα project δημιουργικής βελτίωσης του δημόσιου χώρου
- Κατανοήσουν τη σχέση της δημόσιας δημιουργικής παρέμβασης και της κοινωνικής αλλαγής της κοινότητας

Δημόσιος αστικός χώρος

Διαχρονικά, οι δημόσιοι χώροι εξελίσσονται μέσω των αστικών και κοινωνικών μεταβολών. Αν αναλογιστούμε την εξέλιξη της εικόνας των πόλεων ανά τον κόσμο, και πιο συγκεκριμένα της Ευρώπης, η πάλαι ποτέ οργανική και μη σχεδιασμένη πόλη του Μεσαίωνα έχει μεταμορφωθεί μέσα από τις πολεοδομικές θεωρίες και τον σχεδιασμό σε ορισμένο γεωμετρικό σύνολο. Η επανεμφάνιση αυτή των νέων αστικών τοπίων λόγω της βιομηχανοποίησης των μέσων παραγωγής οδήγησε, σε πλήθος περιπτώσεων, σε ένα χαοτικό και μη υγιές αστικό περιβάλλον. Συνεπώς, δημιουργήθηκαν πολλές θεωρίες και σχέδια κατά τα τέλη του 19^{ου} αιώνα σχετικά με την ιδανική πόλη και τα γεωμετρικά αλλά και κοινωνικά και οικονομικά στοιχεία. Ο εξορθολογισμός του δημόσιου χώρου φτάνει στην ακμή του μέσω των νεωτερικών μεταμορφώσεων αστικού σχεδιασμού (project αστικής μεταμόρφωσης), παρόλο που αυτός ο λειτουργιστικός σχεδιασμός του αστικού περιβάλλοντος οδήγησε στην αποξένωση των αισθητηριακών και προσωπικών εμπειριών στη μοντέρνα πόλη (Kohn, 2004). Σαν να μην έφταναν οι προαναφερόμενοι αφιλόξενοι δημόσιοι χώροι που έχει να προσφέρει η μοντέρνα πόλη, η ιδιωτικοποίηση των κοινών χώρων εντός των ορίων της πόλης στερεί περαιτέρω τους πολίτες από βιώσιμες και δίκαιες εμπειρίες για να βιώσουν τους κοινούς χώρους. Ξανά και ξανά έχει αποδειχθεί ότι τα πολεοδομικά project μεγάλης εμβέλειας έχουν την τάση να χάνουν το εύρος των αρχικών στόχων τους.

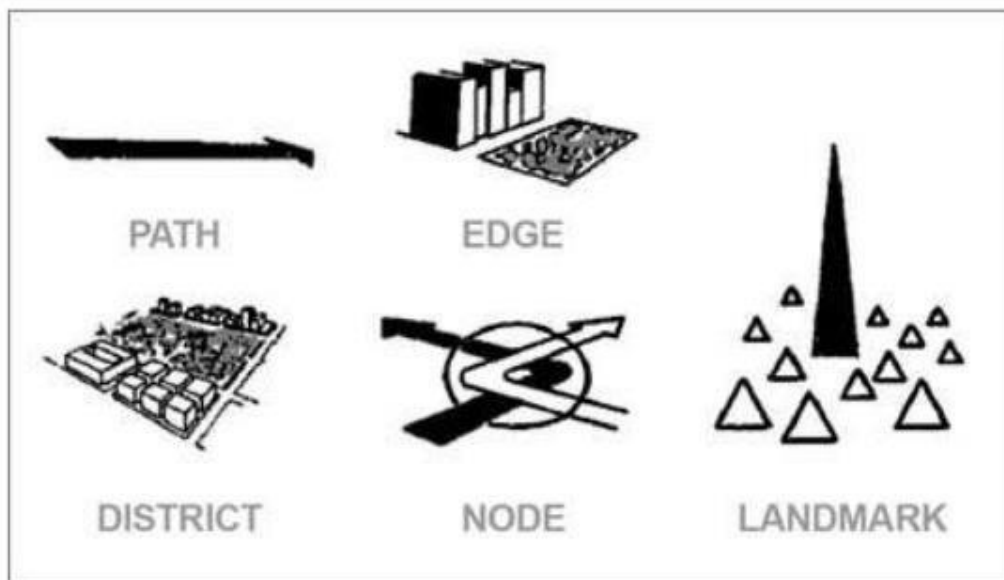
Μόνο τις τελευταίες δεκαετίες, ο αστικός σχεδιασμός έχει στραφεί προς μία προσέγγιση σχεδιασμού από τη βάση προς τα επάνω όπου διαφορετικά ενδιαφερόμενα μέρη του αστικού τοπίου διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στον καθορισμό του δημόσιου χώρου. Τα συμμετοχικά project σχεδιασμού γίνονται πιο εύκολα αποδεκτά από χρήστες του χώρου επειδή οι εκπρόσωποι διαφορετικών ομάδων εργάζονται από κοινού για να αναλύσουν, να συζητήσουν και εν τέλει, να

μεταμορφώσουν έναν δημόσιο χώρο ή ακόμη και ένα αστικό περιβάλλον, σε μεγαλύτερο εύρος. Όταν αναλογιζόμαστε την πόλη και πιο συγκεκριμένα, τον δημόσιο χώρο, στο μυαλό των περισσότερων έρχεται μία πλατεία ή ένας πεζόδρομος. Ωστόσο, ο αστικός χώρος μπορεί να αναλυθεί σε 5 στοιχεία.

Ο Kevin Lynch στο σημαντικό βιβλίο του σχετικά με την αντίληψη της πόλης και πώς βιώνεται από τους κατοίκους της, αναφέρει ότι τα στοιχεία του αστικού περιβάλλοντος συνοψίζονται σε:

1. Μονοπάτια, όπως πεζοδρόμια, διαδρομές, δρόμοι, κτλ.
2. Γωνίες, ή με άλλα λόγια, τα όρια μεταξύ δύο περιοχών που θεωρούνται διακριτές
3. Περιοχές, όπου μπορούν να παρατηρηθούν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά όπως οι χρήσεις (εμπορικές, κατοικημένες, βιομηχανικές, κτλ.), την ώρα της ημέρας όπου μαζεύονται τα πλήθη ή άλλοι νοητικοί διαχωρισμοί που μπορεί να σκεφτεί κάποιος και συγκροτούν μία ξεχωριστή περιοχή με ιδιαίτερο χαρακτήρα.

8

This publication has been produced with the financial support of the Erasmus+ Programme of the European Commission. The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the author(s), and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

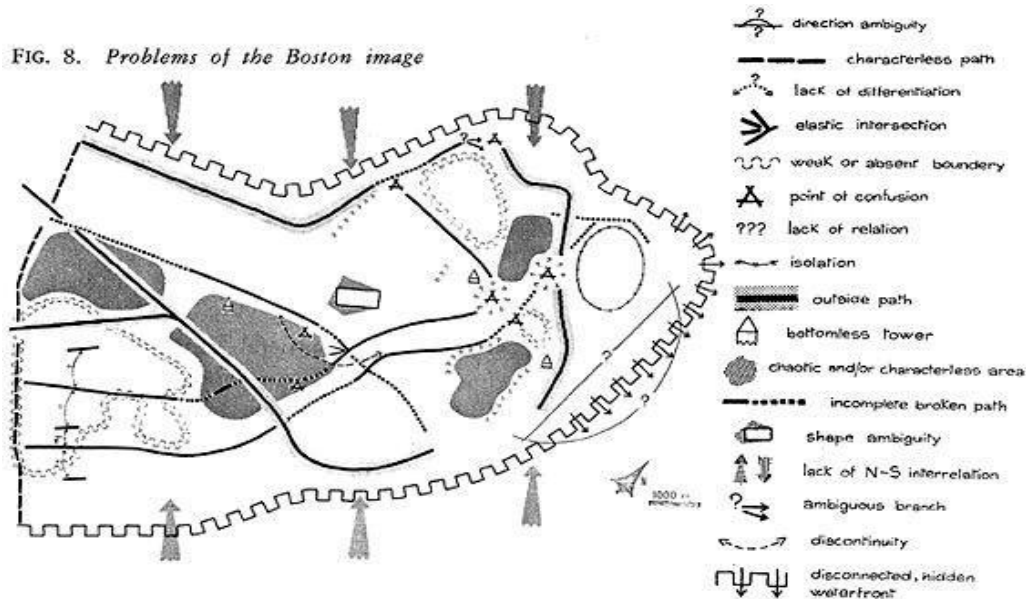
4. Δεσμοί, όπου συγκεκριμένες δραστηριότητες μπορούν να λάβουν χώρα σε μεγάλη πυκνότητα. Ουσιαστικά συνιστούν σημεία συγκέντρωσης όπου υπάρχει μεγάλη συγκέντρωση χαρακτηριστικών
5. Ορόσημων. Με άλλα λόγια, φυσικών στοιχείων που μπορεί να διαφοροποιούνται σε εύρος ή σημεία αναφοράς που μπορεί να χρησιμοποιήσει κάποιος για να προσανατολιστεί, για να ορίσουν ένα σημείο συνάντησης ή απλώς να παρατηρήσουν καθώς περπατούν στην πόλη.

Με βάση τα στοιχεία αυτά που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να αναλύσουν την αντίληψη των περίπλοκων αστικών χώρων, δημιουργήθηκε η έννοια του νοητικού χάρτη που αποτελεί διαγραμματικό χάρτη τον οποίο μπορεί κάποιος είτε να σχεδιάσει σε λευκό χαρτί είτε μπορούν να προκύψουν από προφορικές συνεντεύξεις σχετικά με την αίσθηση της εικόνας της πόλης. Προτείνεται στους εκπαιδευόμενους να σχεδιάσουν έναν νοητικό χάρτη μιας περιοχής που μπορεί να είναι είτε η περιοχή της εκπαίδευσης, μία περιοχή στην οποία έχουν συμφωνήσει να υλοποιήσουν ένα project ή μια άλλη περιοχή με την οποία είναι εξοικειωμένοι, που περιλαμβάνει όχι μόνο τα 5 στοιχεία μιας πόλης όπως ορίστηκαν από τον Kevin Lynch αλλά και προσωπικές παρατηρήσεις που αγγίζουν ζητήματα πολυαισθητηριακής εμπειρίας όπως μυρωδιές, ηχητικά τοπία, παρατηρήσεις που αφορούν χρώματα και υφές μιας συγκεκριμένης περιοχής, αλλά και συναισθηματικές πτυχές της εμπειρίας ενός δημόσιου χώρου, όπως το αίσθημα της ασφάλειας, η ανησυχία και το άγχος που μπορεί να εκδηλωθεί όταν περνάς από ένα συγκεκριμένο μέρος. Οι παρατηρήσεις αυτές, συλλογικά αλλά και ατομικά, μπορούν να βοηθήσουν στην καλύτερη και πιο ολοκληρωμένη κατανόηση της ουσίας ενός μέρους ή του επικρατούντος χαρακτήρα ή της ατμόσφαιρας ενός μέρους (genius loci), όπως ορίστηκε από τον Christian Norberg-Schulz. Το είδος αυτό της ανάλυσης βοηθά να ρίξουμε φως στο γεγονός

ότι ο τόπος ενσωματώνει φυσικές διαστάσεις, κοινωνικές σχέσεις, συμβολικά νοήματα και υποκειμενικές ανθρώπινες εμπειρίες (Schofield & Szymanski, 2011).

Ιστορία της βελτίωσης του δημόσιου χώρου

Ήδη από τη δεκαετία του 1960, οι κριτικοί του δημόσιου χώρου όπως οι Jane Jacobs και ο William H. Whyte έδωσαν έμφαση στα ασαφή στοιχεία των νεωτερικών αμερικανικών πόλεων που προέκυψαν ως αποτέλεσμα του σχεδιασμού, της ανάπτυξης της αυτοκινητοβιομηχανίας, των ευρέων περιοχών της επαρχίας και της γενικής εξωραϊσμένης / πολύπλευρης ανάπτυξης του αστικού χώρου. Οι Jacobs και Whyte υποστηρίζουν τις ζωντανές γειτονιές και τους φιλόξενους κοινούς χώρους που καλύπτουν τις ανάγκες των κατοίκων τους. Οι ριζοσπαστικές αυτές νέες ιδέες που αφορούν τους δημόσιους χώρους είναι η απάντηση στα ευρεία project αστικής ανανέωσης που εξαφάνισαν τις φτωχογειτονιές από το εσωτερικό των πόλεων προκειμένου να χτιστούν νέες επιχειρήσεις ή πολυτελείς κατοικημένες περιοχές.

11

Το 1975, ο Fred Kent μαζί με την Kathy Madden ίδρυσαν την πρωτοβουλία Project for Placemaking κατά την οποία μικρές παρεμβάσεις στον δημόσιο χώρο της Νέας Υόρκης άλλαξαν τη συμπεριφορά των κατοίκων σχετικά με τους κοινούς χώρους.

Ο όρος Placemaking (βελτίωση του δημόσιου χώρου) έγινε πιο γνωστός κατά τη δεκαετία του 1990 και το μήνυμα που μεταφέρει έχει εξελιχθεί σε μεγάλο βαθμό έκτοτε.

Figure 1 Jane Jacobs

Βελτίωση του δημόσιου χώρου στον 21^ο αιώνα

Οι τωρινοί αστικοί χώροι και τα τοπία της πόλης βρίσκονται υπό συνεχή μεταμόρφωση λόγω της παρέμβασης των νέων τεχνολογιών. Φαινόμενα όπως η αποξένωση και ο αστικός εξωραϊσμός έχουν σταδιακά οδηγήσει σε ένα ολοένα μεταβαλλόμενο αστικό τοπίο. Η βελτίωση του δημόσιου χώρου εμφανίζεται ως άμεση και αυθόρμητη απάντηση στα προαναφερόμενα προβλήματα της αστικής ζωής. Τα τελευταία χρόνια προέκυψαν διαφορετικά είδη δημιουργικής βελτίωσης του δημόσιου χώρου για να αντιμετωπίσουν τις διάφορες ανάγκες της κοινότητας.

12

This publication has been produced with the financial support of the Erasmus+ Programme of the European Commission. The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the author(s), and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Η δημιουργική βελτίωση του δημόσιου χώρου αποτελείται από μία διαδικασία κατά την οποία τα ενδιαφερόμενα μέρη από δημόσιους, ιδιωτικούς και μη κερδοσκοπικούς φορείς, όπως επίσης και μέλη της κοινότητας μεταμορφώνουν τον χαρακτήρα μίας γειτονιάς. Ένας τόπος τονίζει τα γεωμετρικά του χαρακτηριστικά και λαμβάνει υπόψη της κοινωνικές, οικονομικές και πολιτιστικές διαστάσεις ενός χώρου. Οι εκάστοτε διαφοροποιήσεις και διαστρωματώσεις ενός μέρους μπορούν να καθορίσουν τον χαρακτήρα του και τους ανθρώπους που εμπλέκονται σε αυτό. Οι μεταμορφώσεις που μπορούν να λάβουν χώρα μέσω της βελτίωσης του δημόσιου χώρου υπερβαίνουν τη φυσική οπτική και συχνά μπορεί να έχουν σημαντικό αντίκτυπο στη συμμετοχή της κοινότητας και την ανθεκτικότητα. Τα είδη της δημιουργικής βελτίωσης του δημόσιου χώρου περιλαμβάνουν, αλλά δεν περιορίζονται σε τοιχογραφίες, αντικείμενα και εξοπλισμό που βρίσκονται στον δημόσιο χώρο (urban furniture), γλυπτά, εγκαταστάσεις διαμετακόμισης. Έχουν τεθεί τέσσερις γενικοί στόχοι για τη δημιουργική βελτίωση του δημόσιου χώρου ώστε να θεωρείται επιτυχής από την ΝΕΑ (χορηγία για τις τέχνες από τις ΗΠΑ). Τα project αυτά θα πρέπει να ενισχύουν και να βελτιώνουν την τοπική κοινωνία των καλλιτεχνών και των οργανισμών που αφορούν την τέχνη, θα πρέπει να αυξάνουν τους δεσμούς της κοινότητας, να βελτιώνουν την ποιότητα ζωής, όπως επίσης και να τονώνουν την τοπική κοινωνία. Ορισμένοι δείκτες επιτυχημένων project δημιουργικής βελτίωσης χώρου από την εμπειρία που έχουμε συλλέξει από τα project που υλοποιήθηκαν παγκοσμίως είναι όταν η κοινότητα συμμετέχει σε αυτά και όταν βασίζεται σε μοναδικά χαρακτηριστικά ενός συγκεκριμένου μέρους. Η βελτίωση του δημόσιου χώρου σημαίνει ότι τα μέρη δεν αποτελούν προϊόντα εκούσιας παρέμβασης, όπως η χωροταξία, αλλά θα πρέπει να περιλαμβάνει ενεργό και συνεχή συμμετοχή κοινοτήτων. Ως εκ τούτου, τα μέρη δεν μπορούν να σχεδιαστούν από την εξωτερική μεριά (για παράδειγμα, από ειδικούς) (Friedman,

2007). Η ουσία της δημιουργικής βελτίωσης χώρου ως πρακτική μπορεί να βρεθεί σε 11 αρχές που ορίζονται από τον οργανισμό Project for Placemaking.

1. Πιο συγκεκριμένα, στο είδος αυτό της υλοποίησης του project, ο ειδικός είναι η κοινότητα και η γνώμη της θα πρέπει να θεωρείται ως η πιο πολύτιμη από όλα τα εμπλεκόμενα μέρη.
2. Το project αφορά τη δημιουργία ενός μέρους, όχι απλώς την υλοποίηση ενός σχεδίου, με την έννοια ότι μέρος της επιτυχίας βρίσκεται στη διαδικασία και τη συμμετοχή της κοινότητας.
3. Η δημιουργική βελτίωση χώρου δεν είναι κάτι που μπορεί να γίνει μόνο από έναν άνθρωπο ή από ένα ενδιαφερόμενο μέλος. Χρειάζεται διαφορετικούς συνεταιίρους για την επιτυχία του project.
4. Το έργο προς υλοποίηση ίσως φαίνεται υπερβολικό κάποιες φορές, αλλά μπορεί να επιτευχθεί στο σύνολο του με καλό συντονισμό και σχεδιασμό.
5. Απώτερος στόχος είναι να δημιουργηθεί ένα όραμα για τον δημόσιο χώρο και το νόημα που μπορεί να μεταφέρει το μέρος.
6. Το project, αντί να κάνει μία δήλωση ή να διδάσκει σχετικά με ένα κοινό θέμα, θα πρέπει να έχει
7. Πιο πρακτικά, τα στοιχεία ενός μεμονωμένου project δημιουργικής βελτίωσης χώρου θα πρέπει να είναι τριγωνικό. Με άλλα λόγια, νέες χρήσεις ή μέρη του project θα πρέπει να είναι κοντά το ένα με το άλλο κάνοντάς το πιο εύκολο για την κοινότητα να αλληλεπιδράσει μαζί τους.
8. Η ιδέα είναι επίσης να ξεκινήσουμε από χαμηλά και να χτίζουμε έπειτα από project μικρότερης εμβέλειας με δεδομένο ότι θα πρέπει να υπάρχει μία περίοδος πειραματισμού και λαθών όπου οι ομάδες θα δοκιμάζουν βραχυπρόθεσμες ή λιγότερο φιλόδοξες ιδέες και θα αξιολογούν τα αποτελέσματα κατά τη διαδικασία.

9. Η πτυχή της χρηματοδότησης δεν θα πρέπει να τίθεται ως ο πιο σημαντικός παράγοντας για το αποτέλεσμα του project, καταλήγοντας στη δημιουργικότητα και την εφευρετικότητα που θα αποζημιώσουν το χαμηλό budget.
10. Τέλος, το project δεν ολοκληρώνεται ποτέ πραγματικά και θα πρέπει να βρίσκεται υπό διαχείριση έπειτα από την ολοκλήρωσή του για να διασφαλιστεί η μακροβιότητα των δράσεων που έχουν αναληφθεί.

Η βελτίωση του δημόσιου χώρου είναι μία πρακτική που δημιουργεί νόημα για τα συγκεκριμένα στοιχεία που βρίσκονται σε έναν τόπο. Η διαδικασία αυτή μπορεί να ξεκινήσει ή να καθοδηγείται από την τοπική ιστορία ενός μέρους/μίας πόλης, αλλά και από τις ευκαιρίες, τα δυνατά σημεία και τις αδυναμίες που παρουσιάζει επί του παρόντος. Για να κατανοήσουμε τον χώρο που έχει συμφωνηθεί για την υλοποίηση του project, τα άτομα στην ομάδα ενθαρρύνονται να αναλύσουν το μέρος χρησιμοποιώντας τη μορφή ενός διαγράμματος SWOT, εντοπίζοντας τα δυνατά σημεία, τις αδυναμίες, τις ευκαιρίες και τις απειλές που παρουσιάζει ένας δεδομένος δημόσιος χώρος ή μία περιοχή. Μ' αυτόν τον τρόπο, παράλληλα με τους νοητικούς χάρτες που δημιούργησαν οι συμμετέχοντες σε προηγούμενη άσκηση, η ομάδα μπορεί στρατηγικά να αντλήσει ασφαλή συμπεράσματα και παρατηρήσεις σχετικά με μία περιοχή με βάση τις δικές της εμπειρίες και κριτήρια.

Στο παρελθόν, διενεργήθηκαν project δημιουργικής βελτίωσης του δημόσιου χώρου με βάση τη συλλογική νοητική χαρτογράφηση και τις υποκειμενικές παρατηρήσεις που μπορεί να φέρουν αυτά τα διαγράμματα. Για παράδειγμα, η εικαστική καλλιτέχνης Ivana Sidzimonvska υλοποίησε ένα project βελτίωσης του δημόσιου χώρου με βάση 11 νοητικούς χάρτες της διάσημης γειτονιάς Kreuzberg στο Βερολίνο.

4. Το μέρος υποστηρίζει μία διαφορετική παλέτα χρωμάτων κατάλληλων για το τοπίο της πόλης;
5. Υπάρχει κατάλληλη αίσθηση κατεύθυνσης στον χώρο για δημοφιλείς προορισμούς;
6. Τα στοιχεία σχεδιασμού για τον χώρο σχετίζονται με την ανθρώπινη φιγούρα;
7. Η ανθρώπινη φιγούρα δημιουργία μία αίσθηση διάστασης στον χώρο;
8. Μπορείτε να ακούσετε συγκεκριμένους ήχους στον χώρο: το θρόισμα των φύλλων, τις σπλές των αλόγων, το νερό ή τον ήχο ενός μουσικού συγκροτήματος;
9. Μπορεί ένα μικρό παιδί να βρει πηγές ψυχαγωγίας στον χώρο; Υπάρχουν στοιχεία σχεδιασμού που μπορούν να βοηθήσουν ένα παιδί που χάθηκε να βρει διέξοδο από εκείνον τον χώρο;
10. Υπάρχουν αφηγηματικά στοιχεία που συνδέουν τα διαφορετικά μέρη του χώρου;
11. Επιτρέπει ο χώρος στον χρήστη να απολαύσει τις μικρές λεπτομέρειές του;

Πηγές:

Fleming, RL (2007) *The Art of Placemaking: Ερμηνεύοντας την κοινότητα μέσω της δημόσιας τέχνης και του αστικού σχεδιασμού*. Νέα Υόρκη: Merrell Publishers

Ιωάννου, Β. (2014) *Πολοδομία και αρχιτεκτονική της πόλης*. Εκδόσεις Επίκεντρο,

Jacobs, Jane (1961) *Ο θάνατος και η ζωή των μεγάλων αμερικανικών πόλεων*. Εκδόσεις Vintage Book

Lynch, K. (1960) *Η εικόνα της πόλης*. Cambridge: MIT, 41-56

Markusen, A., & Gadwa, A. (2010). *Creative placemaking: how to do it well*. Chicago: Community Development Innovation Review, Federal Reserve Bank of San Francisco,

Toolis, E. (2017) *Theorizing Critical Placemaking as a Tool for Reclaiming Public Space*. *American Journal of Community Psychology*, αρ.59, 184–199

«Τι είναι το Placemaking;» Project for Public Spaces, 2007, <https://www.pps.org/article/what-is-placemaking>

Κεφάλαιο 5.2: Καλές πρακτικές από project δημιουργικής βελτίωσης του δημόσιου χώρου

Το κεφάλαιο αυτό περιλαμβάνει τις καλές πρακτικές από project δημιουργικής βελτίωσης του δημόσιου χώρου που οι συνεργάτες COME2ART, και όχι μόνο, έχουν ήδη υλοποιήσει στις κοινότητές τους. Οι εκπαιδευόμενοι θα εξοικειωθούν με τις διαδικασίες που απαιτούνται, τις προκλήσεις και τους κινδύνους όσον αφορά τον σχεδιασμό και την εφαρμογή των εν λόγω project. Το πολυμεσικό περιεχόμενο που αποτυπώνει τις πιο σχετικές πρωτοβουλίες που έχουν υλοποιήσει οι εταίροι του Come2ART θα συνοδεύεται από μία επιλεγμένη λίστα διεθνών project δημιουργικής βελτίωσης του δημόσιου χώρου που προσφέρουν αποτελέσματα και γνώσεις για την έναρξη ενός συνεργατικού σχήματος για τη συμμετοχή κοινοτήτων στη δημιουργία τέχνης.

Μαθησιακά αποτελέσματα

Με την ολοκλήρωση αυτού του κεφαλαίου, οι εκπαιδευόμενοι θα μπορούν να:

- Κατανοούν καλύτερα τις προκλήσεις και τους κινδύνους όσον αφορά τα project δημιουργικής βελτίωσης του δημόσιου χώρου
- Εμπνευστούν για σχετικά project στην κοινότητά τους
- Κατανοήσουν το μεγάλο εύρος θεμάτων στα οποία αναφέρονται αυτά τα project
- Κατανοήσουν τον κοινωνικό αντίκτυπο που μπορούν να έχουν αυτά τα project στην τοπική κοινωνία

Βέλτιστες πρακτικές

Μια επιλεγμένη λίστα διεθνών έργων δημιουργικής δημιουργίας τοποθεσιών για να προσφέρει εισροές και γνώσεις σχετικά με τον τρόπο έναρξης ενός συλλογικού σχήματος για τη συμμετοχή των κοινοτήτων στη δημιουργία τέχνης.

Τίτλος	Road to Home
Καλλιτέχνης	Swoon
Ετος	2017
Θέση	Φιλαδέλφεια, ΗΠΑ
Περιγραφή	<p>Το <i>The Road Home</i> είναι ένα διεπιστημονικό project που συγκεντρώνει την εικαστική ψυχοθεραπεία, τη δημόσια τέχνη και την υποστήριξη της κοινότητας για να θεραπεύσει τις τραυματικές ρίζες της εξάρτησης στην περιοχή Kensington της Φιλαδέλφεια. Το project έχει στόχο να θίξει το ευρύ αντίκτυπο που έχουν τα οπιοειδή στην κοινότητα της εξάρτησης και επικεντρώνεται σε δημιουργικά εργαλεία ώστε να μεταβάλλει το πολιτιστικό στίγμα που αποτρέπει τους εξαρτημένους ανθρώπους από την πρόσβαση στην υποστήριξη που χρειάζονται. Το project είχε τρία βασικά στοιχεία. Το πρώτο ήταν μία σειρά καθημερινών εργαστηρίων εικαστικής ψυχοθεραπείας με δραστηριότητες που περιλαμβάνουν την αφήγηση ιστοριών, κύκλους τραγουδιών και ασκήσεις ζωγραφικής στο κέντρο κοινότητας του Kensington Storefront. Το δεύτερο αποτέλεσμα ήταν μία δημόσια τοιχογραφία με τίτλο <i>Healing Begins With Connection</i> (Η θεραπεία ξεκινά με τη σύνδεση), που βρίσκεται στην Kensington</p>

	Avenue ακριβώς απέναντι από το Prevention Point, ένα κέντρο που παρέχει κοινωνικές και ιατρικές υπηρεσίες σε άστεγους και εξαρτημένους ανθρώπους.
Σημεία για προβληματισμό	Το έργο συμμετοχής της κοινότητας έφερε επιβεβαίωση στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων στο Kensington Storefront, και μέσα από την τετ-α-τετ αλληλεπίδρασή τους με τους συνεργάτες του project και στο τοπίο γύρω τους. Μέσω του σχεδιασμού μιας απάντησης που έχει αντίκτυπο στον άνθρωπο, στην κοινότητα και στα επίπεδα δημόσιας πολιτικής, το project <i>The Road Home</i> έχει στόχο να αξιοποιήσει τη δημιουργική έκφραση για να αλλάξει την πολιτισμική μας κατανόηση όσον αφορά τη σύνδεση που υπάρχει μεταξύ του τραύματος και της εξάρτησης.

Τίτλος	<i>Η Προβολή της Χιροσίμα</i>
Καλλιτέχνης	<u>Krzysztof Wodiczko</u>
Ετος	1999
Θέση	Χιροσίμα, Ιαπωνία

Περιγραφή	<p>Η προβολή πραγματοποιήθηκε στις 7–8 Αυγούστου 1999, την 54η επέτειο από τον ατομικό βομβαρδισμό της Χιροσίμα. Το φόντο σχηματίστηκε από το Atomic Bomb Dome, το μόνο κτίριο που βρίσκεται κοντά στο επίκεντρο της έκρηξης που δεν καταστράφηκε ολοσχερώς. Στο ανάχωμα του ποταμού Motoyasu στη βάση των ερειπίων του μνημείου, σήμερα γνωστό ως το Μνημείο Ειρήνης της Χιροσίμα (Hiroshima Peace Memorial), ο καλλιτέχνης πρόβαλε μεγιστοποιημένες εικόνες από τα χέρια των θυμάτων της έκρηξης, ενώ, ταυτόχρονα, στο παρασκήνιο αναπαράγονταν οι μαρτυρίες τους μέσα από τα ηχεία. Οι εικόνες από τις χειρονομίες ή, ορισμένες φορές, από τα ακίνητα χέρια αντικατοπτρίζονταν στην επιφάνεια του ποταμού στον οποίο πέθαναν χιλιάδες, πηδώντας στα ραδιενεργά νερά με την ελπίδα ότι θα ανακουφίσουν τον πόνο που προκλήθηκε από τα εγκαύματα. Οι εικόνες από τα χέρια συνοδεύονταν από μαγνητοσκοπημένες μαρτυρίες τραυματικών εμπειριών από πολλά θύματα της έκρηξης όπως επίσης και των παιδιών και των εγγονών τους. Μεταξύ αυτών, υπήρχαν και μαρτυρίες που αφορούσαν την τραγωδία, με σπάνιες αναφορές στην Ιαπωνία, των Κορεατών δούλων που σκοτώθηκαν από την ατομική βόμβα. Η προβολή, διάρκειας 39 λεπτών, περιλάμβανε συνολικά 15 μαρτυρίες.</p>
------------------	---

Σημεία για προβληματισμό	Ο Wodiczko ξεκίνησε να δουλεύει στην προβολή αυτή με την ανάληψη της αναγέννησης του μνημείου με τις φωνές και τις χειρονομίες των τωρινών κατοίκων της Χιροσίμα από διάφορες γενιές: όσοι επιβίωσαν από τις βόμβες, τα παιδιά τους που θυμούνται ακόμη, τα εγγόνια και τα δισέγγονά τους. Όλες αυτές οι γενιές με τον έναν ή με τον άλλον τρόπο συνδέονται μέσω αυτής της προβολής όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο ο βομβαρδισμός ήταν σημαντικός και με τον τρόπο που το νόημα του βομβαρδισμού συνδέεται με τις τρέχουσες εμπειρίες τους.
Τίτλος	VIGIL
Καλλιτέχνης	Jenny Hozler
Ετος	2019
Θέση	Νέα Υόρκη, ΗΠΑ
Περιγραφή	Η προβολή με φως VIGIL άγγιξε το θέμα της βίας των όπλων στην Αμερική με κείμενα από ποιητές, επιζήσαντες και πολίτες. Με το καλλιτεχνικό γεγονός που έλαβε χώρα για 3 βράδια τον Οκτώβριο του 2019, η Holzer παρουσίασε τα εικονικά κτίρια στο Rockefeller Center με πρωτότυπες μαρτυρίες, ποιήματα και απαντήσεις από Αμερικανούς που έχουν βιώσει την καθημερινή πραγματικότητα της βίας των όπλων. Σε αυτό το έργο μεγάλης εμβέλειας, κάθε φωνή μεγιστοποιείται σε φωτεινά γράμματα που περνούν από την οθόνη στις προσόψεις των κτιρίων. Έντονα αλλά και ευγενικά, το έργο λειτουργεί ως επαγρύπνηση για τα θύματα της βίας των όπλων και ως μία αναγνώριση στην

	<p>κανονικότητα με την οποία συμβαίνουν αυτά τα γεγονότα. Η Holzer συμπεριέλαβε επιλεγμένα κείμενα από ποιητικές συλλογές και ιστορίες σχετικά με τη βία των όπλων και ποιήματα από εφήβους που μεγάλωσαν σε ένα έθνος που επηρεάστηκε από τους πυροβολισμούς στις κοινότητες και στα σχολεία τους. Το project είχε στόχο να συγκεντρώσει τις φωνές όσων έχουν πληγεί άμεσα από τη βία των όπλων, να απομακρυνθεί από τη χρήση απρόσωπων στατιστικών για να δώσει έμφαση στην ανθρώπινη ταλαιπωρία. Οι πρωτότυπες μαρτυρίες λειτουργούν ως αναγνώριση για τις κοινότητες που επηρεάστηκαν από τη βία των όπλων και ως πρόσκληση για διάλογο σχετικά με την επικράτηση του ζητήματος αυτού στις ΗΠΑ.</p>
<p>Σημεία για προβληματισμό</p>	<p>Το project Vigil που προβλήθηκε σε ένα από τα πιο εμβληματικά ορόσημα της πόλης της Νέας Υόρκης, μιλά για τον τεράστιο αντίκτυπο της βιομηχανίας των όπλων όχι μόνο στα άτομα, αλλά και στις ίδιες της κοινωνίες και τις πόλεις. Το κείμενο παρεμβαίνει στις προσόψεις και στα παράθυρα των κτιρίων αυτών, περιβάλλοντας τον θεατή και την πόλη σε μηνύματα φωτός. Μέσω του project αυτού μεταμορφώνεται η ίδια η πόλη. Οι λέξεις που περνούν από τις προβολές αυτές απαιτούν από το κοινό να τις διαβάσει, με μία στρατηγική που αρνείται την παθητική συμμετοχή</p>

Οργάνωση	<u>Melting Pro</u>
Ετος	2019
Θέση	Ρόμα, Ιταλία
Περιγραφή	<p>Εκεί που κάποτε βρισκόταν ένα γκρι κτίριο, μεγαλύτερο από 22 μέτρα, το οποίο κανείς δεν πρόσεχε, βρίσκεται πλέον ένας συναρπαστικός τοίχος που δημιουργήθηκε από τον Tellas, έναν διεθνώς γνωστό street artist, σε συνεργασία με 15 νεαρούς δημιουργικούς ανθρώπους που ενώθηκαν από το SPACE Tor για το project Pignattara. Οι καλλιτέχνες, με τον προσεκτικό σχεδιασμό των εταίρων του project, εξερεύνησαν και βίωσαν μία περιοχή για περίπου έναν μήνα δημιουργώντας το Herbarium, ένα εντυπωσιακό έργο και ιδιαίτερα αναγνωρίσιμο σχεδιασμένο για τον εκάστοτε χώρο και εμπνευσμένο από τις πολλές και πολυποίκιλες κοινότητες της περιοχής.</p> <p>Το Herbarium αντιπροσωπεύει μία πολύ ισχυρή συμβολική αξία και δημιουργεί ένα αισθητικό αποτέλεσμα και σε καλλιτεχνικούς όρους και από άποψη τοπίου. Πρόκειται για το αποτέλεσμα μίας συλλογικής εργασίας που έγινε από τη συνεργασία πολλαπλών καλλιτεχνικών ευαισθησιών, διαφορετικών κλειδιών για την ερμηνεία ενός σύνθετου εδάφους στο οποίο συνυπάρχουν πολλαπλές και πολυποίκιλες κοινότητες με τη δική τους κουλτούρα, τη δική τους πίστη, τέχνη και γαστρονομία. Στο πλαίσιο αυτό, το Herbarium αποτελεί ένα έργο που δεν επιβάλλει τον εαυτό του καθώς είναι δομημένο από κοινού με το έδαφος μέσω ενός βαθύτατου διαλόγου με τις κοινότητές του.</p>

Σημεία για προβλη ματισμό	Το Herbarium γεννήθηκε από τις ιστορίες των ανθρώπων που συλλέχθηκαν από τους καλλιτέχνες: υπεύθυνους εστιατορίων, εμπόρους και απλούς πολίτες από διαφορετικές εθνικές ομάδες που κατοικούν στην περιοχή, που περιέγραψαν στους street artists τις γαστρονομικές παραδόσεις τους, μίλησαν για τα μπαχαρικά και τα βότανα που είναι απαραίτητα για να μιλήσεις για αυτά τα παραδοσιακά πιάτα και ότι, ως εκ τούτου, «μετατοπίστηκαν» στην περιοχή ώστε να είναι διαθέσιμα όταν τα χρειάζονται και να φέρουν στην Ρώμη έναν αέρα από την πόλη τους.
--	--

